

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบหาความสัมพันธ์ (descriptive correlational research) เพื่อศึกษาระดับของ การเห็นคุณค่าในตนเอง การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน และการปรับทางจิตสังคม พร้อมทั้งศึกษาอำนาจการทำนายของการเห็นคุณค่าในตนเอง การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว และอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ต่อการปรับทางจิตสังคมของวัยรุ่นชายที่ได้รับการบำบัดรักษาการติดยาเสพติด

ลักษณะของประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ วัยรุ่นชายอายุ 15-19 ปี ที่มารับการรักษาการติดยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีน เฮโรอีน ฝิ่น หรือ สารระเหย ที่แผนกผู้ป่วยนอก ศูนย์บำบัดรักษาเสพติดจังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้ที่อยู่กับครอบครัว มีการรับรู้เวลา บุคคล และสถานที่ปกติ

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรที่มารับการรักษาตั้งแต่เดือนกันยายน 2543 ถึงเดือนมกราคม 2544 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้เกณฑ์ของ เคอร์ลิงเจอร์ และ เพดฮาเซอร์ (Kerlinger & Padhazer, 1973 อ้างใน ธวัชชัย วรพงษ์ศรี, 2532) จากสูตร $n/k \geq 30$ (เมื่อ n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง, k = จำนวนตัวแปรอิสระ) การศึกษาครั้งนี้มีตัวแปรอิสระ 3 ตัว ดังนั้น $n \geq 90$ ซึ่งผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 150 คน และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบร่วมด้วยโดยคำนวณจากจำนวนประชากรที่เข้ารับการบำบัดรักษาในปี พ.ศ 2542 เพื่อให้เป็นตัวแทนที่ดีของประชากร (Polit & Hungler, 1999) โดยเมื่อเทียบสัดส่วนแล้วจะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 1 รายต่อประชากรทุก 3 ราย กลุ่มตัวอย่างจะได้รับการประเมินสติสัมปชัญญะจากแบบทดสอบสภาพจิตของชมรมประสาทวิทยาแห่งประเทศไทย (TMSE: Thai Mental State Examination) โดยทำการประเมินในส่วนของการรับรู้เวลา บุคคล และสถานที่ ได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 5 คะแนน จากคะแนนเต็ม 6 คะแนน (กลุ่มฟื้นฟูสมรรถภาพสมอง, 2536) รวมทั้งเป็นผู้ที่ยินดีให้ความร่วมมือในการทำวิจัย ซึ่งในขณะที่ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีกลุ่มตัวอย่างขอลอนตัวออกจากกรวิจัย จำนวน 2 คน และผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมได้กลุ่มตัวอย่างครบจำนวน 150 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย ข้อคำถามเกี่ยวกับ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการติดสารเสพติด ข้อมูลครอบครัวได้แก่ บุคคลในครอบครัวที่อาศัยอยู่ด้วย และ สถานภาพสมรสของบิดามารดา

2. แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง ใช้แบบประเมินการเห็นคุณค่าในตนเองของ โรเซนเบิร์ก (Rosenberg, 1965) ที่แปลเป็นภาษาไทยโดย ผ่องศรี ศรีมรกต (2536) ประกอบด้วย ข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ เป็นข้อความที่มีความหมายทางบวก 5 ข้อ และข้อความที่มีความหมายทางลบ 5 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ มีคำตอบให้เลือก 4 ลักษณะ และมีเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละข้อคำถาม ดังนี้

ระดับความเห็น	คะแนนข้อความทางบวก	คะแนนข้อความทางลบ
มีความรู้สึกเช่นนี้เกิดขึ้นตลอดเวลา	4	1
มีความรู้สึกเช่นนี้เกิดขึ้นบ่อย	3	2
มีความรู้สึกเช่นนี้เกิดขึ้นนานๆครั้ง	2	3
ไม่เคยมีความรู้สึกเช่นนี้เกิดขึ้นเลย	1	4

การแปลผลคะแนนรวม ทำโดยการรวมคะแนนของแบบสอบถามทั้งฉบับ ซึ่งมีค่าคะแนนรวมอยู่ระหว่าง 10 - 40 คะแนน และผู้วิจัยแบ่งระดับคะแนนโดยใช้ค่าพิสัยในการแบ่งออกเป็น 3 ระดับ (กานดา พูนลาภทวี, 2539) ดังนี้

10 - 20 คะแนน หมายถึง มีการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับ ต่ำ หรือแสดงว่ามีความรู้สึกไม่ค่อยดีต่อตนเอง

21 - 30 คะแนน หมายถึง มีการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับ ปานกลาง หรือแสดงว่ามีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองพอสมควร

31 - 40 คะแนน หมายถึง มีการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับ สูง หรือแสดงว่ามีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองมาก

3. แบบสอบถามการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว ใช้แบบประเมินการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวจุฬาลงกรณ์ (Chulalongkorn Family Inventory: CFI) ที่อุมาพร ตรังคสมบัติ (2540) สร้างจากแนวคิดแมคมาสเตอร์ (McMaster Model of Family Functioning: MMFF) ของ ของเอ็ปสไตน์, และคณะ (Epstein et al., 1962 cited in Epstein et al., 1978; Epstein et al., 1982 อ้างใน อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2540) มีคำถามจำนวน 36 ข้อ เป็นข้อความที่มีความหมายทางบวก 24 ข้อ และ ข้อความที่มี

ความหมายทางลบ 12 ข้อ แบ่งเป็น 7 ด้าน คือ การแก้ปัญหา การสื่อสาร บทบาท การตอบสนองทางอารมณ์ ความผูกพันทางอารมณ์ การควบคุมพฤติกรรม และ การทำหน้าที่โดยทั่วไป

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ มีคำตอบให้เลือก 4 ลักษณะ และมีเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละข้อคำถาม ดังนี้

ระดับความเห็น	คะแนนข้อความทางบวก	คะแนนข้อความทางลบ
ตรงมากที่สุด	4	1
ตรงปานกลาง	3	2
ตรงเล็กน้อย	2	3
ไม่ตรงเลย	1	4

การแปลผลคะแนนรวม ทำโดยการรวมคะแนนของแบบสอบถามทั้งฉบับ ซึ่งมีค่าคะแนนรวมอยู่ระหว่าง 36 - 144 คะแนน และผู้วิจัยแบ่งระดับคะแนนโดยใช้ค่าพิสัยในการแบ่งออกเป็น 3 ระดับ (กานดา พูนลาภทวี, 2539) ดังนี้

36 - 72 คะแนน หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ หรือกลุ่มตัวอย่าง
รับรู้ว่าการครอบครัวของตนมีการปฏิบัติหน้าที่ยังไม่ค่อยดี

73 - 108 คะแนน หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง หรือกลุ่ม
ตัวอย่างรับรู้ว่าการครอบครัวของตนมีการปฏิบัติหน้าที่ดีพอควร

109 - 144 คะแนน หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวอยู่ในระดับสูง หรือกลุ่มตัวอย่าง
รับรู้ว่าการครอบครัวของตนมีการปฏิบัติหน้าที่ดีมาก

4. แบบสอบถามเกี่ยวกับอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดของเจฟฟี่ (Jaffy, 1998) ร่วมกับการทบทวนเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ลักษณะของแบบสอบถามจะเป็นมาตราประมาณค่า 4 ระดับ มีคำตอบให้เลือก 4 ลักษณะ

การแปลผลคะแนนรวม ทำโดยการรวมคะแนนของแบบสอบถามทั้งฉบับ ซึ่งมีค่าคะแนนรวมอยู่ระหว่าง 12 - 48 คะแนน และผู้วิจัยแบ่งระดับคะแนนโดยใช้ค่าพิสัยในการแบ่งออกเป็น 3 ระดับ (กานดา พูนลาภทวี, 2539) ดังนี้

12 - 24 คะแนน หมายถึง กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อวัยรุ่นในระดับ ต่ำ

25 - 36 คะแนน หมายถึง กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อวัยรุ่นในระดับ ปานกลาง

37 - 48 คะแนน หมายถึง กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อวัยรุ่นในระดับ สูง

5. แบบสอบถามการปรับทางจิตสังคมใช้แบบประเมินการปรับทางจิตสังคมต่อความเจ็บป่วย (Psychosocial Adjustment to Illness: PAIS) สร้างและพัฒนาขึ้นโดย เดอโรเกติส (Derogatis, 1986) แปลเป็นภาษาไทยโดย มุกดา คุณาวัฒน์ (2535) มีคำถามจำนวน 45 ข้อ เป็นข้อความที่มี

ความหมายทางบวก 23 ข้อ และข้อความที่มีความหมายทางลบ 12 ข้อ แบ่งเป็น 7 ด้าน คือ ภาวะสุขภาพ อาชีพการงาน สภาพแวดล้อมภายในบ้าน สัมพันธภาพทางเพศ สัมพันธภาพกับครอบครัวเครือญาติ สภาพแวดล้อมทางสังคม และ ความไม่สุขสบายทางใจ

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ มีคำตอบให้เลือก 4 ลักษณะ และมีเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละข้อคำถาม ดังนี้

การเลือกตัวเลือก	คะแนนข้อความทางบวก	คะแนนข้อความทางลบ
ก	0	3
ข	1	2
ค	2	1
ง	3	0

การแปลผลคะแนนรวม ทำโดยการรวมคะแนนของแบบสอบถามทั้งฉบับ ซึ่งมีค่าคะแนนรวมอยู่ระหว่าง 0 - 135 คะแนน และผู้วิจัยแบ่งระดับคะแนนโดยใช้ค่าพิสัยในการแบ่งออกเป็น 3 ระดับ (กานดา พูนลาภทวี, 2539) ดังนี้

0 - 45 คะแนน หมายถึง มีการปรับทางจิตสังคมต่อความเจ็บป่วย อยู่ในระดับ ต่ำ

46 - 90 คะแนน หมายถึง มีการปรับทางจิตสังคมต่อความเจ็บป่วยอยู่ในระดับ ปานกลาง

91 - 135 คะแนน หมายถึง มีการปรับทางจิตสังคมต่อความเจ็บป่วยอยู่ในระดับ สูง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ตรวจสอบดัชนีความตรงตามเนื้อหา (content validity index) ของแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเกี่ยวกับอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนที่ผู้วิจัยสร้างใหม่ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น 2 ท่าน แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด 2 ท่าน และนักจิตวิทยาคลินิก 1 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ จากนั้นนำมาคำนวณหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา ได้ค่าเท่ากับ .88

2. ตรวจสอบความเชื่อมั่น (reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทุกส่วนมาตรวจสอบความเชื่อมั่นกับผู้ติดสารเสพติดที่มารักษาที่แผนกผู้ป่วยนอกของศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดจังหวัดเชียงใหม่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาจำนวน 15 ราย แล้วนำมาคำนวณหาความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นโดยรวมของแบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง แบบสอบถามการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว

แบบสอบถามอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน และ แบบสอบถามการปรับทางจิตสังคมเท่ากับ .80, .89, .75, และ .82 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือผ่านคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ถึงผู้อำนวยการศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล
2. เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว ผู้วิจัยเข้าพบหัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาล และบุคลากรงานผู้ป่วยนอก เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ และ ขอความร่วมมือในการวิจัย
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยพบกลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการทดสอบการรับรู้โดยใช้แบบทดสอบสภาพสมองของคนไทย (TMSE: Thai Mental State Examination) แนะนำตัว และอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามทั้ง 5 ส่วน โดยผู้วิจัยอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามโดยละเอียด หลังจากนั้นผู้วิจัยจะเป็นผู้อ่านข้อคำถามทีละข้อ โดยจะไม่อธิบายหรือตอบข้อสงสัยในข้อคำถาม และให้กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามตามที่เข้าใจในคำถามข้อนั้นๆ โดยเริ่มจากส่วนที่ 1, 2, 3, 4 และ 5 ตามลำดับ และให้กลุ่มตัวอย่างตอบตามแบบสอบถามทีละข้อจนครบ
4. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างมาให้คะแนน และเก็บรวบรวมให้ครบตามจำนวน แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ทางสถิติ

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

หลังจากพบกลุ่มตัวอย่าง แนะนำตัวและอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยชี้แจงต่อกลุ่มตัวอย่างให้ทราบถึงสิทธิที่จะตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จะไม่มีการเปิดเผยให้เกิดผลเสียหาต่อผู้ให้ข้อมูล และครอบคลุมโดยผู้วิจัยจะเสนอผลการวิจัยเป็นภาพรวมมาใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเท่านั้น และแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะเข้าร่วมการวิจัยแล้วก็สามารถถอนตัวได้โดยจะไม่มีผลต่อการบริการที่ได้รับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS/PC+ (Statistical Package for the Social Science / Personal Computer Plus) โดยกำหนดความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งขั้นตอนในการวิเคราะห์มีดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง นำมาแจกแจงความถี่ และคำนวณค่าร้อยละ
2. ข้อมูลการเห็นคุณค่าในตนเอง การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน และการปรับทางจิตสังคมของกลุ่มตัวอย่าง นำมาหาค่าพิสัย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าพิสัย แล้วแปลผลที่ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. อำนาจการทำนายของการเห็นคุณค่าในตนเอง การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว และอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ต่อการปรับทางจิตสังคมของกลุ่มตัวอย่าง ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression) ซึ่งผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลว่าเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ได้แก่ ข้อมูลเป็นอิสระต่อกัน (independence) ข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ (normality) ความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมีลักษณะคงที่ (homoscedasticity) และตัวแปรที่ทำการศึกษามีความสัมพันธ์กันเชิงเส้นตรง (linearity) (Freund, 1998) (ภาคผนวก ค)